

«Հաստատում եմ»
ԵՊՀ պրոռեկտոր,
Ռ. Հ. ԲԱՐԻՍՈՒԴԱՆՅԱՆ

**Երևանի պետական համալսարանի Հայ արվեստի պատմության և տեսության
ամբիոնի 2026 թվականի սեպտեմբերի 7-ի նիստի թիվ 1 արձանագրությունից
Ռուզան Սիմոնի Անանյանի «Ռաֆայել Շիշմանյանի արվեստը»
ատենախոսության**

**ԺԷ.00.03 - «Կերպարվեստ, դեկորատիվ և կիրառական արվեստ, դիզայն»
մասնագիտությամբ արվեստագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման
վերաբերյալ**

Եզրակացությունը հաստատված է ԵՊՀ Հայ արվեստի պատմության և տեսության ամբիոնի 2026 թ. **սեպտեմբերի 7-ի նիստում** (արձանագրություն թիվ 1): Նիստին մասնակցում էին ամբիոնի վարիչ արվ. թ., դոցենտ Սաթենիկ Վարդանյանը, արվ. դոկտ., պրոֆ. Լևոն Չուգասյանը, արվ. թ., դոցենտ Իվեթ Թաջարյանը, արվ. թ. Արթուր Ավագյանը, ասիստենտ, արվ. թ. Դավիթ Ղազարյանը, արվ. թ. Մարինե Մինասյանը, արվ. թ. Հռիփսիմե Վարդանյանը, արվ. թ. Լուսինե Սարգսյանը, արվ. թ. Հայարիի Հակոբյանը, Մարիամ Վարդանյանը:

Ատենախոսությունը նվիրված է Ռաֆայել Շիշմանյանի գեղարվեստական ժառանգության ուսումնասիրությանը և հայ կերպարվեստի պատմության մեջ նրա ստեղծագործական դերի ու նշանակության քննաբանությանը: Թեմայի ընտրությունը արդիական է և գիտականորեն հիմնավորված, քանի որ Շիշմանյանի բազմաբնույթ գործունեությունը, մասնավորապես նրա գեղանկարչական ժառանգությունը, մինչ այժմ չի արժանացել ամբողջական և համակարգված գիտական ուսումնասիրության:

Աշխատանքի կարևոր արժանիքներից է հեղինակի կողմից Շիշմանյանի ստեղծագործական ժառանգության լայն ընդգրկումը: Ուսումնասիրվում են նկարչի ստեղծագործական տարբեր փուլերը, նրա գեղարվեստական լեզվի ձևավորման առանձնահատկությունները, ժանրային և ոճական դրսևորումները: Ֆրանսիական և հայաստանյան շրջանների համադրական դիտարկումը հնարավորություն է տալիս առավել ամբողջական պատկերացում կազմելու նկարչի ստեղծագործական մտածողության զարգացման և գեղարվեստական սկզբունքների փոփոխության մասին:

Դրական գնահատականի է արժանի Շիշմանյանի գեղանկարչական գործունեությունը նրա ընդհանուր մշակութային և հասարակական գործունեության համատեքստում դիտարկելու մոտեցումը: Հեղինակն անդրադառնում է Փարիզի հայկական մշակութային միջավայրում նկարչի ունեցած դերին, նրա կազմակերպչական գործունեությանը, ինչպես նաև ժամանակի հայ արվեստագետների հետ ունեցած կապերին: Այս համատեքստային մոտեցումը հնարավորություն է տալիս Շիշմանյանի կերպարը ներկայացնել ոչ միայն որպես անհատ ստեղծագործողի, այլև որպես իր ժամանակի մշակութային գործընթացների ակտիվ մասնակցի:

Աշխատանքի գիտական արժեքը մեծացնում է նաև պահպանված նյութի հավաքման, համակարգման և վերլուծության ուղղությամբ կատարված աշխատանքը: Հեղինակը կարևոր տեղ է հատկացնում ինչպես գեղանկարչական գործերի, այնպես էլ գրաֆիկական, արվեստաբանական և հրապարակախոսական նյութերի ուսումնասիրությանը՝ փորձելով վերականգնել նկարչի ստեղծագործական ժառանգության ամբողջական պատկերը: Այս առումով ատենախոսությունը էական ներդրում է Շիշմանյանի արվեստի հետագա ուսումնասիրությունների համար:

Ատենախոսությունը բաղկացած է ներածությունից, երկու գլուխներից, եզրակացություններից, պատկերների ցանկից և պատկերաշարի հավելվածից:

Ատենախոսության բուն տեքստը կազմում է 100 էջ, իսկ գրականության ցանկի և պատկերացանկի հետ միասին՝ 116 էջ:

Օգտագործված գրականության ցանկը, որը ներառում է նաև արխիվային նյութերը, կազմում է 91 միավոր՝ հայերեն, ռուսերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն լեզուներով: Ներկայացված է նաև 2 համացանցային հղում:

Հավելվածում զետեղված են 137 բարձրորակ պատկերներ:

Աշխատանքի դրական կողմերի հետ մեկտեղ կցանկանայինք նշել մի քանի թերություններ.

- Որոշ հատվածներում առկա են ժամանակագրական վրիպակներ. եթե ըստ շարադրանքի Գլուխ II-ը պետք է ընդգրկի միայն հայաստանյան շրջանը (1947-1959 թթ.), ապա անհասկանալի է, թե ինչու են դրա ենթագլուխներում (2.1 եւ 2.2) վերլուծվում նկարչի ֆրանսիական շրջանի (1908-1947 թթ.) գործերը, այդ թվում՝ 1910, 1917, 1921 կամ 1924 թվականների կտավները: Ֆրանսիական շրջանի կերպարվեստը չի կարող քննվել հայաստանյան շրջանին նվիրված գլխում, ինչպես նաև ավելի վաղ շրջանի գործերը չեն կարող ներկայացվել ավելի ուշ շրջանը ներկայացնող բաժնում:

- Շիշմանյանի որմնանկարչական, մանրանկարչական և ձեւավորման աշխատանքների վերլուծությունը (ենթագլուխ 1.2) ներառված է Գլուխ I-ում, որը կոչվում է «ՌԱՖԱՅԵԼ ՇԻՇՄԱՆՅԱՆԻ ԿՅԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆ»: Ցանկալի կլիներ բացառիկ արժեք ունեցող գործերի (օրինակ՝ Փարիզի Նուբարյան գրադարանի կամ հայ ուսանողների տան որմնանկարների) տեսական քննությունը իրականացվեր ստեղծագործությանը նվիրված գլխում, այլ ոչ թե կենսագրական բաժնում:

- Աշխատանքին առավել կուռ, ակադեմիական և ամուր կառուցվածք հաղորդելու համար ցանկալի կլիներ անցնել եռագլուխ կառուցվածքի:

- Աշխատանքում առկա են որոշ մեթոդաբանական թերություններ:
- Ատենախոսությունն ավելի շատ կրում է նկարագրական բնույթ:
- Գիտական տեքստում ցանկալի է հնարավորինս նվազեցնել ուրիշի ուղղակի խոսքի մեջբերումները:

• Ցանկալի կլիներ լրացնել «Եզրակացություններ» բաժինը. հեղինակը աշխատանքի ընթացքում հանդես է գալիս նկարչի ոճի, արտահայտչականության մասին դիպուկ բնորոշումներով, որոնք, չեն արտացոլվել «Եզրակացություններ»-ում: Արդեն ներկայացված աշխատանքների անունների հերթական թվարկման փոխարեն կարելի էր ավելացնել նոր կետեր, և եզրակացությունները դարձնել շատ ավելի բովանդակալից, ինչը կարտահայտեր ուսումնասիրության ձեռքբերումները:

• Նշված դիտողությունները անհրաժեշտ է հաշվի առնել ուսումնասիրության հետագա հրատարակության համար:

Այդուհանդերձ, հարկ է ընդգծել, որ այս ուսումնասիրությունը առաջին և կարևոր փորձն է ամբողջական կերպով ներկայացնելու 20-րդ դարի լավագույն հայ արվեստագետներից մեկի՝ Ռաֆայել Շիշմանյանի գրեթե ստվերված ժառանգությունը: Այս առումով ատենախոսությունը դառնում է կարևոր և ուշադրության արժանի:

Աշխատանքը բավարարում է Հայաստանի Հանրապետությունում գիտական աստիճանաշնորհման կարգի 7-րդ կետի «գիտության տվյալ բնագավառում կարևոր նշանակություն ունեցող խնդրի լուծում» պայմանին, իսկ Ռուզան Սիմոնի Անանյանն արժանի է ԺԷ.00.03 - «Կերպարվեստ, դեկորատիվ և կիրառական արվեստ, դիզայն» մասնագիտության գծով իր հայցած արվեստագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանին:

ԵՊՀ ՀԱՅ ԱՐՎԵՍՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՄԲԻՈՆԻ ՎԱՐԻՉ,
ԱՐՎ. Թ., ԴՈՑԵՆՏ՝

Ս. Վ. ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Արվ. թեկն. դոցենտ, Ս. Վ. Վարդանյանի ստորագրությունը հաստատում եմ՝

ԵՊՀ ԳԻՏԱԿԱՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՅԻՆ
Բ. Գ. Թ., ԴՈՑԵՆՏ՝

Մ. Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

07.09.2026 թ.

